

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק מציאת האשה
דף סה: דף ע.

ח' אב תשע"א

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף סה:	3
תוספות ד"ה ה"ג בושטה	3
תוספות ד"ה והא כי אתא ובא"ד דהא שמעינן	4
תוספות ד"ה אלא מעתה	7
תוספות ד"ה פחות מחומש ודף סז. תוספות ד"ה זהב ובא"ד ככליו	8
דף סו:	13
תוספות ד"ה וכשחתן פוסק	13
תוספות ד"ה וענו אחריו	17
דף סז:	18
תוספות ד"ה זהב ובא"ד ככליו מבעיא לי	18
תוספות ד"ה אלא ארישא	19
דף סח:	20
תוספות ד"ה כאן לאחר שבא	20
תוספות ד"ה אי נימא	22
דף סח:	24
רש"י ד"ה ניזונת ותוספות ד"ה מי אמר רבא	24
דף סט:	28
תוספות ד"ה המשליש וד"ה קטנה וד"ה הא מני	28
רש"י ד"ה אם מתו בלא בנים	35
דף ע:	36
תוספת ד"ה אבל	36

דף סה:

תוספות ד"ה ה"ג בושטה

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה ה"ג בושטה כו' דא"כ ה"ל למיתני לעיל דהאב אינו זכאי כו' יתר עליו הבעל שהוא זכאי בבושת כו' עכ"ל וק"ק אמאי לא תקשי להו נמי לעיל דהאב אינו זכאי ליורשה כשיש לה בנים יתר עליו הבעל שהוא יורשה אף כשיש לה בנים ודו"ק:

- (1) משנה לפי גרסא ראשונה של רבינו תם
(א) בושטה ופגמה [של אשה שנחבלה] שלו כלומר של בעלה
- (2) משנה דף מו:
(א) במשנה זו קתני כל זכותים שיש לבעל באשתו ושאיין לאב בבתו
- (3) גמרא בפרק החובל
(א) אב אין לו תשלומי בושטה ופגם של בתו שנחבלה
- (4) תוספות
(א) קשיא
(i) לשיטת רבינו תם דמיהת בעל אית לי' תשלומי בושטה ופגם של אשתו שנחבלה
(ii) הוי לה למשנה בדף מו: למיתני זכות זה בכלל שאר זכותים שיש לבעל ולא לאב
- (5) מהרש"א
(א) קשיא
(i) הוה לה למשנה למיתני נמי זכות זה:
(1) אב אינו יורש נכסי בתו אם יש לה בנים
(2) בעל יורש נכסי אשתו אף ביש לה בנים

תוספות ד"ה והא כי אתא ובא"ד דהא שמעין

לשון מהרש"א

[דף סו עמוד א] בד"ה והא כי אתא כו' דאירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה כו' עכ"ל פלוגתייהו במעשה ידיה ודאי דמפורש בהך מתני' דנדרים אבל פלוגתייהו במציאתה אינו מפורש במתני' אלא בברייתא דמייתי לעיל ואפשר דנקטו מתניתין לגבי מציאתה דהיינו מתניתין דהכא דמפורש ביה מלתיה דת"ק דס"ל דמציאתה לבעלה סתמא קתני אפילו שע"י הדחק וק"ל:

בא"ד דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה כו' ורבין דקאמר דפליגי כו' עכ"ל צ"ע בדבריהם דהכא קאמרי דמתרוייהו נשמע כן דמרבא נשמע דמדמינן מציאתה להעדפה ורבין קאמר דבהעדפה שע"י הדחק פליגי א"כ במציאתה נמי שע"י הדחק פליגי ובסוף דבריהם לא נקטו אלא דממלתיה דרבין נשמע כן דמדמינן מציאתה להעדפה ולעיל כתבו בהיפך דרבין גופיה דמוקי לה בהעדפה שע"י הדחק היינו משום דהוי כעין מציאתה דפליגי נמי בה כו' ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) מעשה ידי אשה לבעל הן לכל הפחות עד שיעור שתקנו חכמים

(2) הקדמה ב'

(א) שאלה

(i) מה דינו של מעשה ידי' שעודפת על שיעור שתקנו חכמים

(ב) תשובה של רבא

(i) מפקינן מן משנה במסכת נדרים

(1) דרבנן אית להו דהעדפת מעשה ידי' לבעלה

(2) ור' עקיבא אית לי' דהעדפת מעשה ידי' לעצמה

(3) גמרא כמובאר ע"י רבינו חננאל להבנת תוספות

(א) ברייתא דתני תנא קמי' דרבא

(i) רבנן

(1) מציאת האשה לעצמה

(ii) ר' עקיבא

(1) מציאת האשה לבעלה

(ב) רבא

(i) מדמין מציאתה להעדפת מעשה ידי'

(ii) ולכן מגיה רבא לברייתא ככה:

(1) רבנן

(א) מציאת האשה לבעלה

(2) ר' עקיבא

(א) מציאת האשה לעצמה

(4) משנה דידן

(א) מציאת האשה ומעשה ידי' לבעלה

(5) המשך דגמרא כמבואר בתוספות

(א) רבין

(i) ביארנו **במשנה** דר' עקיבא ורבנן פליגי בין במציאתה בין במעשה ידי'

(ii) מחלוקת זו נאמרה דוקא בהעדפת מעשה ידי' על ידי הדחק ובמציאתה על ידי הדחק

(iii) דבהעדפה ומציאה שלא על ידי הדחק מודה ר' עקיבא דלבעלה

(6) מהרש"א ד"ה כי אתא רבא

(א) קשיא לביאור תוספות למימרא דרבין

(i) אין הכי נמי

(1) דבמשנה **דנדריים** אליבא דרבא הוזכר מחלוקת דר' עקיבא ורבנן לגבי העדפת מעשה ידי'

(2) ודרבנן במשנה דידן אית להו אשר מציאתה ומעשה ידי' לבעלה

(ii) אבל שיטת ר' עקיבא במציאתה לא הוזכרה אלא בברייתא שהגיה רבא ולא הוזכרה בשום משנה

(ב) תירוצ

(i) תוספות לא דייקי

(ii) וסמכו על משנה לדידן

(1) לא להסיק לרבין אשר מחלוקת דר' עקיבא ורבנן במציאתה דוקא בעל ידי הדחק נאמרה

(2) אלא להסיק לשיטת רבנן גרידא אשר מציאתה לבעלה אפילו על ידי הדחק

(7) המשך ביאור דגמרא אליבא דרבין חננאל כמבואר בתוספות

(א) שאלה

(i) מנלי' לרבין אשר בין לגבי העדפת מעשה ידי' בין לגבי מציאתה לא פליגי ר' עקיבא ורבנן אלא בעל ידי הדחק

(ב) תשובה

(i) מכח סברא שאינה מענייננו מפיק רבין אשר במציאתה פליגי בעל ידי הדחק

(ii) ומכח הך דרבא דמדמה מציאתה והעדפת מעשה ידי' מפיק רבין אשר בהעדפת מעשי ידי' נמי בעל ידי הדחק פליגי

(ג) איבעיא דרב פפא כמבואר בתוספות לשיטת רבין חננאל

(i) הקדמה

(1) רב פפא בשיטת רבין אזיל אשר בין בהעדפת מעשה ידי' בין במציאתה בעל ידי הדחק פליגי ר' עקיבא ורבנן

(2) דנפקא לי' כדביארו תוספות לרבין

(א) לגבי העדפת מעשה ידי' מכח סברא שאינה מענייננו

- (ב) ולגבי מציאתה מכח הך דרבא דמדמה מציאתה והעדפת מעשה ידי'
 (3) ברם מהרש"א מעורר דצריך עיון דהשתא מפרשי תוספות בהיפוך מדלעיל
 (א) דלעיל קאמרי דרבין מתחיל בסברא לגבי מציאתה ומכח הך דרבא מדמי העדפת מעשה ידי' למציאתה
 (ב) והשתא קאמרי לרב פפא דמתחיל בסברא לגבי העדפת מעשה ידי' ומכח הך דרבא מדמי מציאתה למעשה ידי'
 (ד) ולא קא מיבעיא לי' לרב פפא
 (i) אלא דינו של "עשתה לו שתים בבת אחת"
 (ii) אשר פרטי איבעיא זו אינן מעניינו
 (8) תוספות בסוף דבריהם
 (א) קשיא
 (i) אמאי לא קאמר רב פפא בהדיא אשר הא פשיטא לי' דדיקא בעל ידי הדחק פליגי ר' עקיבא ורבנן בין לגבי מציאתה בין לגבי העדפת מעשה ידי'
 (ב) תירוץ
 (i) בקושטא לאו פשיטא היא
 (ii) דרב פפא לא נודע לו שיטה זו אלא מכח מילתי' רבין
 (9) מהרש"א בא"ד דהא שמעינן
 (א) קשיא
 (i) קבענו לעיל
 (1) אשר רב פפא קא סמיך על מילתייהו דרבא ורבין
 (2) ולא קא סמיך על מילתי' דרבין לחודי'

תוספות ד"ה אלא מעתה

לשון מהרש"א

בד"ה אלא מעתה כו' והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד כו' מאי פריך מבייש סוסתו כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה נותן לאשה לחוד בושת שלם וגם לאיש הוה פריך שפיר כיון דנותן לאשה בושתה משלם אמאי נותן כלל לאיש בושת כמו דאינו נותן לחבירו בבייש סוסתו אבל השתא דאינו נותן לאיש אלא מחלק האשה דקארי לה מאי קארי לה כיון דסוסתו לאו בר בושת הוא ליכא כאן כלל דמי בושת ודו"ק:

(1) משנה

(א) ר' יהודה בן בתירה אית לי' אשר חלק בושת ופגמה של אשה שנחבלה משתלם לאשה והשאר משתלם לבעלה

(2) גמרא

(א) לכאורה היינו טעמא דחלק משתלם לבעלה משום דהוא גופי' נמי נתבייש מן החבלה באשתו

(ב) קשיא

(i) הגם דסוס גופי' לא מתבייש מחבלה

(ii) מ"מ מי שחבל בסוס ליחייב לשלם בושת לבעל הסוס דבחבלה זו נתבייש בעל סוס

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) אלו היו משלמין לבעל כל הבושת שנתבייש ולאשה כל הבושת שנתביישה

(ii) אז

(1) שפיר הי' מוכח אשר משלמין לבעל בעד בושת שלו

(2) ושפיר הי' מובן קושיא דגמרא דאמאי לא משלמין אף לבעל סוס בעד בושת שלו

(iii) ברם

(1) כיון דאין משלמין לבעל אלא חלק מן בושת אשתו

(א) מוכח דחובל אינו חייב לשלם אלא בושת של מי שחבל

(ב) וחלק דמשלם לבעל אין לבעל אלא בעד זכות שיש לבעל בבושת אשתו

(iv) השתא

(1) קבענו דסוס שחבל בו אין לו בושת

(2) ובעל הסוס לא נחבל ואין לו זכות לגבות בושת גופי' דהרי הוא עצמו לא נחבל

(v) ולכן

(1) מובן דהחובל לא משלם כלום לבעל הסוס

(2) ולא מובן קושיא דגמרא

תוספות ד"ה פחות מחומש ודף סז. תוספות ד"ה זהב ובא"ד ככליו

לשון מהרש"א

בד"ה פחות חומש כו' ב' טעמים חדא משום שפוחתין כו' וטעם אחר דדרך לשומם יותר חומש לכבוד כו' עכ"ל ר"ל דהיכא דליכא הני ב' טעמי אינו פוחת חומש דאם לא כן מאי משני לקמן לא בכלים של זהב דלא פחתי ומה שכתבו התוס' גבי פרקמטיא אלא כלומר שאין משתמשין בהן כו' מיהו ודאי דפחתי כשיהיו נתפרין וק"ל:

דף סז עמוד א] בד"ה זהב הרי כו' פר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים כו' עכ"ל לא ניחא להו לפרש כפרש"י דלמאי דמשני בדהבא פריכא מפלגינן בין גרוטאות גדולות ובין דקות ועיקר חסר מן הספר דפריכא משמע בין גדולות ובין קטנות ועוד לפרש"י למאי דמוקי לה בדהבא פריכא מוקי לברייתא ככלים של כסף וחזר ממאי דמוקי לה מעיקרא ככלים של זהב והל"ל לעולם ככלים של כסף ובדהבא פריכא אבל לפר"ח ניחא דהשתא נמי מוקי ברייתא ככלים של זהב ודו"ק:

בא"ד ככליו מבעיא ליה פירוש שעומד בכלותיו כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן לפר"ח דלפרש"י ניחא בפשיטות דהכי פריך דלא הל"ל ככלים דמשמע כלים אחרים ממין אחר דהיינו של כסף אלא ככליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין אבל לפר"ח א"כ מאי משני בדהבא פריכא דהא אכתי כיון דמאותו מין הוא הל"ל ככליו אלא דהכי פריך דאי הוה איירי בכלים של זהב דהיינו נזמים הל"ל בכליו שעומד בכלותיו כו' ודו"ק:

(1) משנה

(א) אשה שהכניסה לבעלה איזו סכום מעות איצטריך בעל לפסוק לה בכתובתה אותו סכום ועוד חצי מלגאו

(ב) ברם אשה שהכניסה לבעלה בגדים או כלים שנישומו בסך מסוים פוחת בעל חומש בפסיקה שלהן בכתובתה

(2) רש"י

(א) האי דינא של פחות מחומש נאמרה לגבי בגדים וכלים שמשמשין בהן ונאמרה גם כן לפרקמטיא

(ב) והי לך ב' טעמים דפוחתין חומש

(i) טעם א'

(1) משום דבגדים וכלים פחתי

(ii) טעם ב'

(1) דדרך בית חתנים לשום ביותר משווין כדי לחבבה על בעלה

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) חלק א'

(i) מוכרח דטעם ב' לחודי' אינו מספיק לפיחות חומש

(ii) והא ראי'

(1) נבאר להלן מימרא דר' שמן בר אבא אמר ר' יוחנן אשר כלי זהב נישומים בשווים משום

דלא פחתי

(2) ולא מעלה ולא מוריד דדרך בית חתנים לשום ביותר משווים כדי לחבבה על בעלה

(ב) חלק ב'

(i) רש"י באמרו אשר אף לגבי פרקמטיא פוחתין חומש

(1) לא מכוון לפרקמטיא במשמעות של סחורה שעומדת למכירה

(א) דהרי

(i) סחורה מסתבר דדינו כמעות אשר מוסיף חצי מלגאו

(ii) ומכל שכן דאינו פוחת חומש

(2) אלא דמכוון לכלים או בגדים אשר אכתי אינן גמורין לשימוש כגון בגדים דאכתי אינן

תפורין

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כיון דאין משתמשין בהן לא פחתי

(ii) וקבענו דהיכא דלא פחתי אינו פוסק בפירות חומש

(ב) תירוץ

(i) פוחת חומש משום דהני בגדים לבסוף יותפרו ויפחתו

(5) סוגיא בדף סז. כמבואר ברש"י

(א) גמרא

(i) אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן

(1) אשה שהכניסה לבעלה "זהב" אשר לרש"י משמעו "חתיכות זהב"

(2) לא פחתי ולכן אין בעל פוחת חומש בכתובתה

(ב) ברייתא

(i) **הזהב הרי הוא ככלים**

(ii) רש"י מבאר אשר "הזהב" משמעו זהב שבור דבעצם דומה לחתיכות זהב במימרא דר' יוחנן

(ג) גמרא

(i) קשיא

(1) מאי לאו

(א) אשר הרי הוא ככלים בברייתא משמעו

(i) "הרי הוא ככלי כסף" דפחתי

(ב) ודלכן פוחת חומש בכתובת אשתו

(2) ונמצא דברייתא פירכא היא לר' יוחנן

(ii) תירוץ

(1) לא כדאמרת

(2) הרי הוא ככלים משמעו ככלי זהב דלא פחתי ולכן לא פוחת חומש

(3) וניחא לר' יוחנן

(iii) קשיא

(1) אלו ככלים משמעו ככלי זהב

(2) הוה לה לברייתא למיתני "ככליו" כלומר ככליו מן מין שכבר עסקה ברייתא בו באמרה "הזהב"

(3) ולא למיתני "ככלים" אשר משמעו ככלים של מין אחר אשר אכתי לא עסקה ברייתא בו

(iv) תירוץ של איבעית אימא

(1) צודק אשר ככלים בברייתא משמע ככלי כסף ולכן מובן הא דקתני ככלים ולא ככליו

(2) ואעפ"כ לאו פירכא היא לר' יוחנן

(3) והיינו טעמא

(א) ד"הזהב" בברייתא משמעו דהבא פריכא דלרש"י משמעו גרוטאות דקות דפחתי כעין כלי כסף ולכן פוחת חומש

(ב) משא"כ ר' יוחנן דבגרוטאות גדולות משתעי דלא פחתי ולכן ניחא דלא פוחת חומש

(6) מהרש"א

(א) קושיות רבינו חננאל לשיטת רש"י

(i) קושיא א'

(1) עיקר התירוץ – אשר ר' יוחנן בגרוטאות גדולות עסיק משא"כ ברייתא דעוסקת בגרוטאות קטנות – חסר מן הספר

(2) דהרי לשון "דהבא פריכא" כוללת בין גרוטאות גדולות בין גרוטאות קטנות

(ii) קשיא ב'

(1) כיון דלשיטה זו הדרי בגמרא ממאי דנקטה מעיקרא אשר ככלים משמעו ככלי כסף

(2) הוה לה לגמרא למימר

(א) "איבעית אימא לעולם ככלים של כסף והכא במאי עסקינן בדהבא פריכא"

(7) סוגיא כמבואר ברבינו חננאל

(א) גמרא

(i) אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן

(1) אשה שהכניסה לבעלה "זהב" אשר לרבינו חננאל משמעו "כלי נזמים של זהב ודומיהם של זהב" דמשתמשים בהן לפעמים

(2) לא פחתי ולכן אין בעלה פוחת חומש בכתובתה

(ב) ברייתא

(i) "הזהב" הרי הוא ככלים

(ii) רבינו חננאל מבאר אשר "הזהב" משמעו כלי נזמים של זהב ודומיהן של זהב שבמימרא דר' יוחנן וקמ"ל בברייתא אשר אותן כלי נזמים ודומיהן הרי הן ככלים

(ג) גמרא

- (i) קשיא
- (1) מאי לאו
- (א) אשר הרי הוא ככלים בברייתא משמעו "הרי הוא ככלי כסף" דפחתי
- (ב) ודלכן פוחת חומש בכתובת אשתו
- (2) ונמצא דברייתא פירכא היא לר' יוחנן
- (ii) תירוץ
- (1) לא כדאמרת
- (2) הרי הוא ככלים משמעו ככלי קערות של זהב דלא משתמשים בהן הרבה ולא פחתי ואינו פוחת חומש
- (3) וניחא לר' יוחנן
- (iii) קשיא
- (1) אלו ככלים משמעו ככלי זהב
- (2) הוה לה לברייתא למיתני "ככליו" במקום ככלים
- (ד) מהרש"א
- (i) הי לך ב' מהלכים בביאור קושיא זו
- (ii) מהלך א'
- (1) הוה לה לברייתא
- (א) למיתני ככליו דמשמעו כליו שלא אותו מין – דהיינו זהב- דכבר עסקה בו ברייתא באמרה "הזהב"
- (ב) ולא למיתני "ככלים" דלכאורה משמעו כלים של מין אחר דאכתי לא עסקה ברייתא בו
- (2) שים לב אשר מהלך זו דומה לשיטת רש"י בקושיא זו כדביארנוה לעיל
- (iii) מהלך ב'
- (1) הוה לה לברייתא למיתני ככליו משום דכלי קערות של זהב עומדין בכליותיהן משום דלא פחתי
- (ה) המשך דגמרא
- (i) תירוץ של איבעית אימא אליבא מהלך ב' של מהרש"א
- (1) אכן ברייתא בכלי זהב משתעי ולכן אתיא שפיר כר' יוחנן
- (2) והיינו טעמא דלא קתני "ככליו" משום דמשתעי בדהבא פריכא שאינו עומד בכליותו
- (ו) מהרש"א
- (i) שים לב
- (1) אשר תירוץ זו לא מיישבת קושיא דגמרא אלו מבארין לקושיא במהלך א'
- (2) דהרי אף דהבא פריכא מאותו מין זהב הן ככלי נזמים
- (3) ואכתי קשה אמאי לא קתני ככליו

(ii) ולכן מוכרחה אשר רבינו חננאל במהלך ב' אזיל

דף 10:

תוספות ד"ה וכשתן פוסק

לשון מהרש"א

דף 10 עמוד ב] בד"ה וכשתן פוסק כו' פי' ר"ח כשהחתן מייחד לה כלים כו' לכבוד החתן כו' עכ"ל דלא נראה להם לפרש כפרש"י דכולה איירי בשום שמביאה לו דא"כ מ"ל שומא דידה ומ"ל שומא דידיה מ"ל שמו הם תחלה ומ"ל שהוא כותב תחלה אלא כשהוא מייחד לה כלים משלו היינו שומא דידיה וכשהיא מביאה לו שומא בנדונייתה היינו שומא דידה ומיהו קשה לפי זה מה שפירשו לקמן בשומא דידיה שומא רבה כו' דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא כו' דע"כ הא דקאי אאלף דינר דהיינו שהיא מביאה לו כדקאמר פסקה לו להכניס אלף כו' ולפר"י בשם ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף כו' ניחא לקיים פירושם דהכא גבי כשהחתן פוסק דאיירי בין בשומא רבה בין זוטא כמ"ש בסוף ודו"ק:

(1) משנה כמבואר ברש"י

רישא דרישא	לשון המשנה	ביאור רש"י
רישא	וכנגד השום (כלים ובגדים) [באותו שוויות של אלף של רישא דרישא] הוא פוסק פחות חומש	כמו דקבענו בדיבור שלפני זה
מציעתא א'	שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה וחומש	בתחלה כתב כתובה במנה ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה במנה וחומש בכדי שמנה שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו
מציעתא ב'	שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	בתחלה כתב בעל כתובה בד' מאות ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה ב-500 בכדי ש-400 שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו
סיפא	מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש	היא כבר הכניסה כלים ובגדים והוא שם אותן למשל ב-100 כשבא לכתוב כתובתה פוסק וכותב 80 דהיינו פחות חומש וכן היכא דשם אותן ב-1000 כשבא לכתוב פוסק וכותב 800 בכתובתה

(א) שים לב

(i) אשר רישא דרישא

(1) דעוסקת באופן דפסקה להכניס לבעל אלף דינר אשר באופן זה פוסק בעל בכתובתה עוד חצי מלגאו כדביארנו בתחילת דיבור שלפני זה

(2) בעצם אין לה שייכות להא דקתני ברישא אשר "כנגד השום (כלים ובגדים) הוא פוסק פחות חומש"

(ii) ואף על פי כן נוקט רש"י

(1) אשר רישא דאיתני מיד לאחר רישא דרישא

(2) עוסקת באותו שוויות של אלף דעוסקת משנה בו ברישא דרישא

(ב) קשיא

(i) היינו רישא

(ii) כלומר מרישא דמשנה כבר ילפינן לתמצית של מציעתא א' ומציעתא ב' וסיפא דמשנה

ג) תירוץ

(i) תנא שומא רבה ותנא שומא זוטא

(ii) תנא שומא דידי' ותנא שומא דידה

ד) ביאור לרש"י

שומא רבה וכו'	שיטת רש"י	לשון המשנה	
שומא רבה של 1000 ומיקרי שומא דידי' משום דלאחר שהכניסה לכלים ובגדים לבעל עשה הוא שומא ראשונה להני כלים ובגדים לפני שכתב כתובתה	היא כבר הכניסה שום (כלים ובגדים) לבעל והוא שם אותן ב-1000 כשבא לכתוב כתובתה פוסק וכותב 800 דהיינו פחות חומש	[פסקה להכניס לן] כנגד השום הוא פוסק פחות חומש דהיינו ח' מאות	רישא
שומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידה משום דלאחר שהוא כתב כתובה ב-100 עשו קרובי' בבית חתונה שומא ראשונה להני כלים ובגדים	בתחלה כתב כתובה במנה ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה במנה והומש בכדי שמנה שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו	שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה והומש	מציעתא א'
שומא רבה של 500 ומיקרי שומא דידה משום דלאחר שהוא כתב כתובה ב-400 עשו קרובי' בבית חתונה שומא ראשונה להני כלים ובגדים	בתחלה כתב בעל כתובה בד' מאות ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה ב-500 בכדי ש-400 שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו	שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	מציעתא ב'
מדובר בין בשומא רבה של 1000 בין בשומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידי' משום דלאחר שהכניסה לכלים ובגדים לבעל עשה הוא שומא ראשונה להני כלים ובגדים לפני שכתב כתובתה	היא כבר הכניסה כלים ובגדים והוא שם אותן למשל ב-100 כשבא לכתוב כתובתה פוסק וכותב 80 דהיינו פחות חומש וכן היכא דשם אותן ב-1000 כשבא לכתוב פוסק וכותב 800 בכתובתה	מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש	סיפא

ה) שים לב

(i) דבתירוץ דגמרא מזכירין שומא רבה ושומא דידי' מקודם לשומא זוטא ושומא דידה מחמת דברישא מדובר בשומא רבה בשומא דידי'

(2) רש"י בד"ה שומא זוטא

(א) רש"י מבאר טעמא דאיצטריא למשנה למילף בין שומא רבה בין שומא זוטא

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לשיטת רש"י

(i) לא תירץ רש"י למה איצטריא למשנה למילף בין שומא דידי' בין שומא דידה

(ב) שיטת תוספות

(i) שלא כרש"י דפירש אשר משנה כולה מרישא לסיפא בכלים ובגדים שהכניסה אשה לבעל משתעי

(ii) בקושטא

(1) רישא וסיפא תרווייהו איירי בכלים ובגדים שהכניס בעל לאשה

(2) ודיקא מציעתא א' ומציעתא ב' איירי בכלים ובגדים שהכניסה אשה לבעל

(iii) ובפשיטות מובן

(1) דרישא וסיפא מיקרי שומא דידי'

(2) ומציעתא א' ומציעתא ב' מיקרי שומא דידה

(3) ואשר

(א) שומא דידי' ושומא דידה שונין זה מזה טובא

(ב) ולכן איצטריך למשנה למיתני תרוייהו

ג) נבאר בסמוך

(i) אשר רבינו חננאל אף הוא מבאר דבסיפא מדובר בכלים ובגדים שהכניס בעל לאשה

(ii) ואשר רבינו חננאל פליג אשיטת תוספות בפרטים אחרים

4) מהרש"א

(א) קשיא לשיטת תוספות

(i) מלשון רישא דמשנה "פסקה להכניס לו" מוכרח דמדובר בשום שהכניסה אשה לבעל

5) שיטת רבינו חננאל

(א) הקדמה

(i) "כנגד השום" אין לו שייכות לרישא דרישא ולא איירי בשום הכנסה כל עיקר

(ii) אלא הקדמה היא לשלשה אופנים של הכנסה כבטבלא דלהלן:

לשון המשנה	שיטת ר"ח	שומא רבה וכו'
כנגד השום הוא פוסק פחות חומש דהיינו:	לא הכניסה לו כלום דאין לה שייכות לרישא דרישא אלא הקדמה היא למילף דבאוקימתות דלהלן הוא פוסק חומש	
שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה וחומש	רישא שום במנה שהכניסה היא	שומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידה משום דהיא הכניסה לכלים ובגדים
שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	מציעתא שום בד' מאות שהכניסה היא	שומא רבה של 500 ומיקרי שומא דידה משום דהיא הכניסה לכלים ובגדים
מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש	סיפא שום כל דהו שהכניס הוא	שומא זוטא של כל דהו ומיקרי שומא דידי' משום דהוא הכניס לכלים ובגדים

ב) שים לב אשר לשיטת ר"ח

(i) האי אוקימתא דמיקרי "רישא" היינו "שום במנה"

(ii) "שום בד' אמות" היינו מציעתא וליכא מציעתא ב'

(iii) רישא ומציעתא תרוייהו בהכניסה היא איירי

(1) ומובן דתרוייהו מיקרי שומא דידה

(2) ומובן גם כן אשר רישא מיקרי שומא זוטא ומציעתא מיקרי שומא רבה

(iv) סיפא בהכניס בעל שום כל דהו איירי ומובן דמיקרי שומא זוטא בשומא דידי'

ג) וקושיא של "היינו רישא" משמעו

(i) אשר מציעתא של "שום בד' מאות" וסיפא של "מה שפסק חתן כל דהו"

(ii) מציינו למיגמר תרוייהו מן רישא של "שום במנה"

ד) ומתרצי

(i) תנא שומא זוטא ותנא שומא רבה

(ii) תנא שומא דידי' ותנא שומא דידה

(iii) כמבואר בטבלא

(ה) שים לב

(i) אשר לשיטה זו

(1) מזכירין מקודם שומא זוטא בשומא דידה

(2) משום דשומא זוטא בשומא דידה איתני תחלה ברישא

תוספות ד"ה וענו אחרי'

לשון מהרש"א

בד"ה וענו אחריה כו' שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים כו' עכ"ל דאי הוה אחר מות בעלה כפרש"י שפיר קאמר דפסקו לה חכמים כעובדא דלעיל בכלתו של נקדימון שפסקו לה חכמים יין דשומרת יבם היתה אבל לא ניחא להו לפרש הכי דא"כ לא הוה ענו אחריה אמן כמו לעיל אלא דהכא אף בחייו הטיל בעלה הפסיקה על החכמים שלא היתה צריכה לפי חשבון אלף אלפים כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

(1) גמרא בדף סה.

(א) חכמים פסקו לכלתו של נקדימון בן גוריון שתהא לה לכל שבועה סאתיים יין לציקי קדירה

(ב) אמרה להם כך תפסקו לבנותיכם

(ג) ולא ענו אחרי' אמן משום דמת בעלה ושומרת יבם היתה

(2) משנה דידן

(א) אשה שמביאה לבעלה מנה ראוי' היא לבשמים של עשר זוז לקופה

(3) ברייתא

(א) חכמים פסקו לבתה של נקדימון בן גוריון שתהא לה 400 זהובים בכל יום לקופה של בשמים

(ב) אמרה להם כך תפסקו לבנותיכם וענו אחרי' אמן

(4) רש"י

(א) שאלה

(i) למה עסקו חכמים בנידון זה

(ב) תשובה

(i) מת בעלה ובאת לב"ד שיפסקו לה צרכי' מנכסיו

(5) תוספות ד"ה שפסקו לו וד"ה אמן כמבואר מהרש"א

(א) קשיא

(i) אלו צודק רש"י דאף סוגיא דידן איירי במת בעלה

(ii) היתכן אשר ענו חכמים אחרי' אמן

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דמדובר בלא מת בעל

(ii) והיינו טעמא דעסקו חכמים בנידון זה משום שבעלה טען

(1) אשר בחשבון של עשר זוז למנה יצטרך לתת לה הרבה יותר מן 400 זהובים ליום

(2) וסכום זה אינו מתאים לקופה של בשמים

דף סז.

תוספות ד"ה זהב ובא"ד ככליו מבעיא לי'

עיין דף סו. תוספות ד"ה פחות מחומש

תוספות ד"ה אלא ארישא

לשון מהרש"א

בד"ה אלא ארישא מדרבנן פריך עכ"ל דאע"ג דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכ"מ
היינו במשנה אבל לא בברייתא כדמוכח בכמה דוכתין וק"ל:

דף סח.

תוספות ד"ה כאן לאחר שבא

לשון מהרש"א

[דף סח עמוד א] תד"ה כאן לאחר שבא כו' וק"ק דמשנה כו' ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור כו' עכ"ל אבל לפרש"י אף על גב דמתני' איירי קודם שבא לידי גיבוי אין הכרח דהברייתא עליה קאי ומיירי בכה"ג כיון דאינו מפורש במתני' בהדיא דאיירי בקודם שבא לידי גיבוי ודו"ק:

(1) משנה

- (א) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה
- (ב) אבל אין מחייבין אותו למכור את ביתו וכלי תשמישו

(2) ברייתא

- (א) ה' משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף
- (ב) בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת

(3) גמרא

(א) קשיא

(i) הרי משנה וברייתא סתרי אהדדי

(ב) תירוץ

(i) כאן קודם שיבא לידי גיבוי

(ii) כאן לאחר שיבא לידי גיבוי

(4) רש"י

(א) ביאור

(i) במשנה קתני

(1) דמי שאין לו מאתים זוז נוטל לקט שכחה ופאה מבלי שיצטרך למכור כלי תשמישו היקרים

(ii) בברייתא קתני

(1) מי שה' לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה שלא כדין

(2) ועכשיו גובין ב"ד אותו לקט שכחה ופאה

(3) מחייבין אותו למכור כלי תשמישו היקרים

(5) תוספות

(א) ביאור של רבינו תם

(i) במשנה קתני

(1) דמי שאין לו מאתים זוז נוטל דברים של הפקר – כגון לקט שכחה ופאה – מבלי שיצטרך

למכור כלי תשמישו היקרים

(ii) בברייתא קתני

- (1) דאין גובין מקופה של צדקה דברים שאינן של הפקר אא"כ מוכר כלי תשמישו היקרים
- (ב) קשיא לרבינו תם
- (i) במשנה קתני בהדיא דבלקט שכחה ופאה מיירי
- (ii) ולכן משמע דברייתא אף היא בדומה למשנה בלקט שכחה ופאה מיירי
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אף לרש"י תיקשי
- (1) היתכן דברייתא בלאחר גיבוי משתעי הגם דמשנה בקודם גיבוי משתעי
- (ב) תשובה
- (i) במשנה לא כתיב בהדיא דמשתעי בקודם גיבוי

תוספות ד"ה אי נימא

לשון מהרש"א

בד"ה אי נימא עני כו' אלא לאו עני עני בדעת והשתא אין לפרש כו' עכ"ל ר"ל ולא
שהעני והעשיר ממש אלא שיש לו עכשיו נכסים כמעיקרא וא"כ א"א לפרש שמין
הנכסים שישומו באב וק"ל:

(1) גמרא

(א) מימרא דשמואל כמבואר ברש"י

(i) בת יתומה שבאת לינשא נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאין באביה וותרן או קמצן

(2) משנה

(א) ר' יהודה

(i) אם בחייו השיא את בת ראשונה נותנין לשני' שהיא יתומה כדרך שנתן לראשונה

(ב) חכמים

(i) פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני

(ii) אלא שמין את הנכסים ונותנים לה

(3) גמרא

(א) הי לך ב' מהלכים במחלוקת ר' יהודה וחכמים

(ב) מהלך א'

(i) "עני" משמעו עני בנכסים ו"עשיר" משמעו עשיר בנכסים

(ii) ולכן

(1) פעמים "עני והעשיר" משמעו שלפעמים משתנה מצב אדם שעכשיו יש לו יותר נכסים
משלעבר

(2) ופעמים "עשיר והעני" משמעו שלפעמים משתנה מצב אדם שעכשיו יש לו פחות נכסים
משלעבר

(iii) ופולגתא דר' יהודה ורבנן היינו

(1) דלר' יהודה נותנין לה אותו נדוניא שנתן אב לבתו הראשונה הגם דיכול להיות שנשתנה
מצב נכסים שלו

(2) ופליג על חכמים דחיישי דלפעמים משתנה מצב נכסים של אדם

(3) ברם חכמים אית להו

(א) אשר דעת אדם כוותרן או מקצן לא משתנה

(ב) ולכן שמין דעת של אב ולפי אותו שומא נותנין נדוניא ליתומה

(iv) ומובן אשר למהלך א' אזיל שמואל בשיטת חכמים

(ג) מהלך ב'

(i) קשיא למהלך א'

- (1) לא יתכן אשר לר' יהודה לא איכפת לי' דיכול להיות דהשתנה מצב נכסים של אב
- (ii) ולכן מוכרח
- (1) דר' יהודה אית לי' כחכמים במהלך א' דשמין דעתו של אב מחמת דדעת אדם לא משתנה
- (2) וחכמים פליגי דסבירא להו
- (א) אשר "עני" משמעו עני בדעת שהוא קמצן ואשר "עשיר" משמעו עשיר בדעת שהוא וותרן
- (ב) ודפעמים משתנה דעם אדם
- (ג) ולכן לא שמין ב"ד דעתו של אב
- (iii) ונמצא אשר שמואל לא אזיל בשיטת חכמים

דף סח:

רש"י ד"ה ניזונת ותוספות ד"ה מי אמר רבא

לשון מהרש"א

[דף סח עמוד ב] בפרש"י בד"ה ניזונת אין אם באה לינשא כו' או בנערות עכ"ל דקדק לומר בבאה לינשא משום נערות דאם כבר ניסת אף היא אינה ניזונת והוי כמו בוגרת ואי לא מחתה כיון דגדולה היא ויתרה אבל בקטנה אף אם כבר ניסת לא ויתרה וק"ל:

תוס' בד"ה ומי אמר רבא הכי כו' מדפסק לעיל רבא כרבי כו' ניזונת אין כו' עכ"ל דהוה הקושיא טפי בפשיטות מרבא גופיה דע"כ ס"ל התם באינה ניזונת דהיינו בניסת בנערות דצריכה למחות ועוד דמההיא דניזונת אין שאינה ניזונת לא תקשי נמי מבוגרת לחוד דצריכה למחות ולמאי דמשני הא דקא מתזנא מינייהו הא כו' ניתא נמי מבוגרת דאי הוה מיתזנא מינייהו מרצון של האחים לא מחלה פרנסתה דה"נ בניסת בנערות דאינה צריכה למחות היינו דמתזנא מרצונם אף שאין חייבים דהא איבדו מזונות קתני בין בבגרות בין בניסת בנערות ועיין ברי"ף וק"ל:

(1) ברייתא א' לרבי לפי ביאור של רב נחמן לרבא

(א) הבנות בין בגרו בין נשאו בנערת

(i) איבדו מזונותן

(ii) והיכא דמת אביהן ומיחתו לא איבדו לנדוניא שלהן דהיינו עישור נכסים

מקור	מיחתה	לא מיחתה
ברייתא א' לרבי כדביארה רב נחמן לרבא	לא ויתרה לעישור נכסים	ויתרה לעישור נכסים
ברייתא א' כדלעיל	לא ויתרה	ויתרה

(2) ברייתא ב' אליבא דרבי

(א) נערה אשר עודה נזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים אפילו בדלא מיחתה

(ב) רבא

(i) הלכתא כרבי בברייתא ב'

מקור	מיחתה	לא מיחתה
ברייתא א' לרבי כדביארה רב נחמן לרבא	לא ויתרה לעישור נכסים	ויתרה לעישור נכסים
ברייתא א' כדלעיל	לא ויתרה	ויתרה
ברייתא ב' אליבא דרבי דהלכתא היא לרבא	לא ויתרה	לא ויתרה

(3) רש"י לברייתא ב' כמבואר במהרש"א

(א) נערה נוטלת עישור נכסים אפילו בדלא מיחתה דוקא בדאכתי באה לינשא

(ב) דהרי לאחר שנשאת אבדה מזונותי' כדביארנו בברייתא א'

(ג) ברם שים לב

(i) דקטנה לא איבדה מזונותי' כשנשאת

(ii) ולכן נוטלת עישור נכסים אף לאחר נשואין ואף כשלא מיחתה

(4) המשך דגמרא

(א) דיוק א' מברייתא ב'

(i) אבל בוגרת דאין לה מזונות ויתרה אלו לא מיחתה

(ב) דיוק ב' מברייתא ב'

(i) אבל נערה לאחר שנשאת דאין לה מזונות ויתרה אלו לא מיחתה

מקור	מיחתה	לא מיחתה	
בגרה	לא ויתרה לעישור נכסים	לא מיחתה	ויתרה לעישור נכסים
נשאו בנערת	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
נערה שזונת מן האחין כגון שבאת לנשא ואכתי לא נשאת	לא ויתרה	לא ויתרה	לא ויתרה
בוגרת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
נערה לאחר שנשאת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה

(5) המשך דגמרא

(א) רבא אליבא דרב אדא בר אהבה

(i) נערה שנשאת יש לה עישור נכסים אף בלא מיחתה כבשורה 6 בטבלא דלהלן

(ii) בגרה יש לה עישור נכסים אף בלא מיחתה כבשורה 7 בטבלא דלהלן

מקור	מיחתה	לא מיחתה	
1	לא ויתרה לעישור נכסים	לא מיחתה	ויתרה לעישור נכסים
2	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
3	לא ויתרה	לא ויתרה	לא ויתרה
4	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
5	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
6	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה	לא ויתרה
7	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה	לא ויתרה

(ב) קשיא

(i) הך דין נערה לרבא אליבא דרב אדא בר אהבה בשורה 6

(ii) לא אתיא כביאור דרב נחמן לרבא לברייתא א' בשורה 2

מקור	מיחתה	לא מיחתה	
1	לא ויתרה לעישור נכסים	לא מיחתה	ויתרה לעישור נכסים
2	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
3	לא ויתרה	לא ויתרה	לא ויתרה
4	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
5	לא ויתרה	לא ויתרה	ויתרה
6	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה	לא ויתרה
7	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה	לא ויתרה

(ג) תירוצ

(i) הך דרב אדא בר אהבה משתעי באופן דאכתי מתזנא מינייהו דאחין לאחר נשואין

	מקור	מיחתה	לא מיחתה
1	בגרה	לא ויתרה לעישור נכסים	לא ויתרה לעישור נכסים
2	נשאו בנערת	לא ויתרה	לא ויתרה
3	נערה שנונת מן האחין כגון שבת לנשא ואכתי לא נשאת	לא ויתרה	לא ויתרה
4	בוגרת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה
5	נערה לאחר שנשאת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה
6	נערה שנשאת	לא ויתרה	לא ויתרה
7	בוגרת	לא ויתרה	לא ויתרה

(6) תוספות

(א) קשיא

(i) טפי הוה לה לגמרא להקשות קושייתה

(1) מן דיוק ב' של ברייתא ב' בשורה 5

(2) לדין נערה שנשאת לרבא אליבא דרב אדא בר אהבה בשורה 6

	מקור	מיחתה	לא מיחתה
1	בגרה	לא ויתרה לעישור נכסים	לא ויתרה לעישור נכסים
2	נשאו בנערת	לא ויתרה	לא ויתרה
3	נערה שנונת מן האחין כגון שבת לנשא ואכתי לא נשאת	לא ויתרה	לא ויתרה
4	בוגרת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה
5	נערה לאחר שנשאת דאין לה מזונות	לא ויתרה	לא ויתרה
6	נערה שנשאת	לא ויתרה	לא ויתרה
7	בוגרת	לא ויתרה	לא ויתרה

(7) מהרש"א

(א) שאלה

(i) מאי נפקא מינה אלו מקשין מן ברייתא ב' או מברייתא א'

(ב) תשובה

(i) עדיף לן להקשות מברייתא ב' מחמת דרבא גופי' פסק דהלכתא כרבי בברייתא ב'

(ii) ועוד

(1) דמברייתא ב' מצינו נמי להקשות מדין בוגרת לרבא אליבא דרב אדא בר אהבה בשורה 7

לדיוק א' מברייתא ב' לגבי בוגרת בשורה 4

	מקור	מיחתה	לא מיחתה
1	בגרה	ברייתא א' לרבי כדביארה רב נחמן לרבא ואמר רב נחמן בשם רב הונא דהלכה כרבי	לא ויתרה לעישור נכסים
2	נשאו בנערת	ברייתא א' כדלעיל	לא ויתרה
3	נערה שנזונת מן האחין כגון שבאת לנשא ואכתי לא נשאת	ברייתא ב' אליבא דרבי דהלכתא היא לרבא	לא ויתרה
4	בוגרת דאין לה מזונות	דיוק א' מברייתא ב'	לא ויתרה
5	נערה לאחר שנשאת דין לה מזונות	דיוק ב' מברייתא ב'	לא ויתרה
6	נערה שנשאת	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה
7	בוגרת	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה

(ג) דע

- (i) דאלו הקשו בגמרא קושיא זו לגבי בוגרת מדיוק א' של ברייתא ב'
(ii) הוינן מיישבין קושיא זו כמו שמיישבין בגמרא קושייתן מדיוק ב' לגבי נערה שנשאת
(iii) דהיינו
(1) דהך דינא דרבא אליבא דרב אדא בר אהבה לגבי בוגרת מדובר דיקא בדאכתי מיתזני מינייהו דאחין

	מקור	מיחתה	לא מיחתה
1	בגרה	ברייתא א' לרבי כדביארה רב נחמן לרבא ואמר רב נחמן בשם רב הונא דהלכה כרבי	לא ויתרה לעישור נכסים
2	נשאו בנערת	ברייתא א' כדלעיל	לא ויתרה
3	נערה שנזונת מן האחין כגון שבאת לנשא ואכתי לא נשאת	ברייתא ב' אליבא דרבי דהלכתא היא לרבא	לא ויתרה
4	בוגרת דאין לה מזונות	דיוק א' מברייתא ב'	לא ויתרה בדלא מיתזנא מינייהו
5	נערה לאחר שנשאת דין לה מזונות	דיוק ב' מברייתא ב'	לא ויתרה
6	נערה שנשאת	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה
7	בוגרת	רבא אליבא דרב אדא ב"א	לא ויתרה במיתזנא מינייהו

(ד) קשיא

- (i) לגבי נערה מובן דאכתי מתזני מינייהו
(ii) אבל לגבי בוגרת הרי אין חייבין לזונה
(ה) תירוץ
(i) אף נערה אין חייבין לזונה לאחר שניסת דהרי קתני בברייתא א' אשר נשאו איבדו מזונותן
(ii) ועל כרחך דמיירי בדמיתזנא מינייהו דאחים ברצונם
(iii) ולכן אף בבוגרת מצינו לאוקמה להך דרב אדא בר אהבה בדמיתזנא מינייהו דאחים ברצונם

דף סט:

תוספות ד"ה המשליש וד"ה קטנה וד"ה הא מני

לשון מהרש"א

[דף סט עמוד ב] תד"ה המשליש כו' לאחר שניסת לא דק דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר"י אלא גדולה מן הארוסין עכ"ל לפי דברי המקשה ע"כ נמי דלא פליגי במתני' אלא בגדולה מן הארוסין כמ"ש התוספות לקמן והיינו משום דע"כ בלאו הא דפריך גדולה דבת זביני אין כו' ר"י במתני' בגדולה איירי דהא בקטנה ס"ל בברייתא דבין מן הנשואין ובין מן הארוסין יעשה השליש כו' ואם כן ר' מאיר דפליג עליה במתניתין ע"כ נמי בגדולה איירי ודוקא מן הארוסין דהא מן הנשואין ס"ל בברייתא הרשות בידה אלא שהתוס' נקטו הכי לפי המסקנא דהוי בפשיטות טפי דלא פליגי אלא במן הארוסין ודו"ק:

בד"ה קטנה דלאו כו' דא"כ ה"ל למתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין כו' עכ"ל ולא שייך למימר בכה"ג חסורי מחסרא למחוק מדברי תנא דמתני' אלא להוסיף מה שנחסרו מדברי התנא מיהו ק"ק דאימא דאיצטריך למתני האי לישנא דאין מעשה קטנה כלום לאשמועינן אפילו במקום אפוטרופוס כדלקמן וק"ל:

בד"ה הא מני כו' ת"ל משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דאימא דאיצטריך להאי טעמא דלא יהא אלא שדה כו' דלא נימא מהאי טעמא דאין מצוה לקיים דברי המת בקטנה נמי הרשות בידה וי"ל כיון דבקטנה לא פליג ר"מ וס"ל נמי אין מעשה קטנה כלום לא ה"ל לר"י למנקט במלתיה אלא במאי דפליג אדר"מ דסבר בגדולה מן הארוסין מצוה לקיים דברי המת וק"ל:

(1) משנה

(א) רישא

(i) המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי

(ii) לר' מאיר "יעשה השליש מה שהושלש בידו"

(iii) ר' יוסי אומר "הרשות בידה"

(1) והיינו טעמא

(א) "וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו"

(ב) כלומר

(ג) וכי מה תועלת לו לקנות שדה

(ד) אפילו אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למוכרה לשדה

(ה) הרי בת זביני היא והשדה מכורה

(ב) סיפא

(i) במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום

(2) ברייתא

(א) המשליש מעות לחתנו ליקח מהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי

(i) לר' מאיר

(1) מן הנשואין הרשות בידה

(2) מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו

(ii) ר' יוסי אומר

(1) הגדולה בין מן הנשואין בין מן האירוסין הרשות בידה

(2) קטנה בין מן הנשואין בין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו

(3) גמרא

(א) הקדמה א'

(i) שים לב

(1) דר' יוסי קאמר בהדיא אשר הדין תלוי דיקא בגדולה וקטנה ואינו תלוי כלל באירוסין ונשואין

(2) משא"כ ר' מאיר

(א) דהגם דמברר אשר הדין תלוי באירוסין ונשואין

(ב) לא איתפרש בברייתא אלו תלוי נמי בגדולה וקטנה

ברייתא	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	?	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	?
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(ב) הקדמה ב'

(i) ברם בסמוך נוכיח מצירוף משנה דידן וברייתא זו אשר

(1) דבגדולה מן האירוסין היא דקתני במשנה דפליגי ר' מאיר ור' יוסי

(א) דר' מאיר אית לי' אשר יעשה השליש מה שהושלש ולא מועיל גדלות לארוסה

(ב) ודר' יוסי אית לי' דהרשות בידה

ר' מאיר	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(ii) והי לך הוכחה זו

(1) בברייתא מבואר דר' יוסי אית לי' דהרשות בידה דיקא בגדולה מן האירוסין ובגדולה מן הנשואין

(2) השתא

(א) ר' מאיר בברייתא מודה לר' יוסי דבגדולה מן הנשואין הרשות בידה

(i) ולכן ליכא למימר אשר באופן זה אית לי' במשנה אשר יעשה השליש מה שהושלש ודפליגי אר' יוסי

(ב) משא"כ בגדולה מן האירוסין יתכן דר' מאיר אית לי' דיעשה השליש מה שהושלש

(i) ובאופן זה שפיר מיתוקמא מחלוקת דר' מאיר ור' יוסי במשנה

(ג) הי לך ב' מהלכים לשיטת ר' מאיר לגבי קטנה מן נשואין

(i) מהלך א'

מהלך א'	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(1) לא זו בלבד דר' מאיר ור' יוסי פליגי בגדולה מן האירוסין כבמשנה

(2) אלא אף זו דפליגי נמי בקטנה מן הנשואין

(א) דר' יוסי אית לי' יעשה השליש מה שהושלש כמבואר לדידי' בברייתא

(ב) ור' מאיר אית לי'

(i) דהרשות בידה דקסבר דדיקא באירוסין ונשואין תליא מילתא

(ii) וכמו דקבענו דלר' מאיר לא מועיל גדלות לארוסה הכי נמי לא גורע קטנות לנשואה

(3) שים לב

(א) דאפילו לפי מהלך זו אכתי מוכרח אשר לא זו הפלוגתא דר' מאיר ור' יוסי במשנה

(ב) דהרי במשנה מחלקותם הפוכה דר' יוסי אית לי' דהרשות בידה ור' מאיר אית לי' אשר יעשה השליש מה שהושלש

(ii) מהלך ב'

מהלך ב'	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(1) לא פליגי בקטנה מן הנשואין

(א) דר' יוסי אית לי' יעשה השליש מה שהושלש כמבואר בהדיא בברייתא

(ב) ואף ר' מאיר מודה דיעשה השליש מה שהושלש

(i) דהגם דבגדולה מן האירוסין לא מועיל גדלות שלה

(ii) מ"מ בקטנה מן הנשואין מגרע קטנות שלה ולכן אין הרשות בידה הגם דנשואה היא

(ד) מסקנא דגמרא

(i) בסיפא דמשנה קתני בהדיא דאין מעשה קטנה כלום ואשר קטנות של אשה מגרע

(ii) ונוכיח להלן אשר סיפא ר' מאיר קתני לה ודמודה לר' יוסי אשר קטנה מן הנשואין יעשה השליש מה שהושלש

(iii) ולכן מוכרח אשר מהלך ב' צודק ולא פליגי ר' מאיר ור' יוסי אלא בגדולה מן האירוסין

מסקנא כמהלך ב'	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(4) הקדמה לתוספות ולמהרש"א ד"ה המשליש

(א) רש"י בפירושו למשנה דידן

(i) האי פלוגתא דר' מאיר ור' יוסי במשנה בנשואה איירי

(ב) תוספות ד"ה המשליש

(i) קשיא הרי קבענו למסקנא דבמשנה לא פליגי אלא בגדולה מן האירוסין

(5) מהרש"א ד"ה המשליש

(א) קשיא

(i) עוד לפני שקלא וטריא דגמרא דלבסוף קא מסקי דלא פליגי בקטנה מן נשואין

(ii) כבר הוכחנו דהא מיהת ברור לן אשר מחלקותן **במשנה** אין לאוקמה אלא בגדולה מן האירוסין

(iii) ואמאי הוצרכו תוספות לבסס קושייתן על מסקנא דגמרא

(ב) תירוץ

(i) מסקנא עדיפא להו לתוספות

(ii) דבמסקנא מבואר

(1) דלא זו בלבד אשר **במשנה** לא פליגי בנשואה

(2) אלא אף זו דבכלל ליכא אופן דפליגי בנשואה

(6) המשך דגמרא

(א) שאלה

(i) קבענו לעיל דמוכרח אשר סיפא דמשנה לר' מאיר אתיא ולא לר' יוסי

(ii) מנלן

(ב) תשובה

(i) ר' יוסי כבר הביע ברישא דהיינו טעמא דידי' אשר בגדולה מן האירוסין הרשות בידה משום דעל כל פנים בת זביני היא ומציא למכור לשדה

(ii) ומובן

(1) אשר טעם זו אין לה מקום אלא לגדולה דבת זביני היא ולא לקטנה

(2) ולכן לא איצטריך לסיפא דמשנה לאשמועין לר' יוסי אשר בקטנה אין הרשות בידה

(3) וע"כ דסיפא ר' מאיר אמרה לבאר דבמהלך ב' אזיל ואף בקטנה מן הנשואין אין הרשות בידה

(ג) קשיא

(i) אף לר' מאיר לא יתכן הך סיפא

(ii) דהרי בסיפא קתני

(1) "במה דברים אמורים בגדולה

(2) אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום"

(iii) ואי מוקמת לה כר' מאיר

(1) משמעו של "במה דברים אמורים בגדולה" היינו דדיקא בגדולה **יעשה השליש מה**

שהושלש

(2) והיאך מציא משנה להמשיך ולמימר "**אבל** בקטנה אין מעשה קטנה כלום" דמשמעו **אבל**

בקטנה **יעשה השליש מה שהושלש**"

(ד) תירוץ

(i) חסורי מחסרי מילים בסוגריים מרובעים להלן

(1) "... יעשה השליש מה שהושלש בידו

(א) [במה דברים אמורים מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה]

(ב) במה דברים אמורים {דבנשואין הרשות בידה} בגדולה אבל בקטנה {מן הנשואין} אין מעשה קטנה כלום

(7) תוספות ד"ה קטנה

(א) קשיא

(i) דלמא סיפא דמשנה איצטריך לר' יוסי לאשמועינן הא גופא דקטנה אפילו מן הנשואין לאו בת זביני היא

(ii) ואשר סיפא המשך היא מדברי ר' יוסי ברישא

(1) דברישא אמר אשר הרשות בידה בגדולה מן האירוסין מחמת "לא יהא אלא שדה" ובת זביני היא ומציא למכור לשדה

(2) ובסיפא מפרש דההיא סברא אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה מן הנשואין אינה בת זביני ולא מציא למכור לשדה

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דמשנה נוקטת בפשיטות אשר קטנה מן הנשואין אינה בת זביני

(ii) דאי לאו הכי

(1) הוה לה לסיפא לאשמועינן בהדיא אשר "לא יהא אלא שדה" אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה מן הנשואין אינה בת זביני ולא מציא למכור לשדה

(2) ולא לאשמועינן בסתמא אשר אין מעשה קטנה כלום

(ג) קשיא

(i) אם כן תיקשי האיך אוקמה מסקנא לסיפא דמשנה אליבא דר' מאיר בקטנה מן הנשואין

(ii) אף לדידי' ה"ל למשנה לפרש אשר אין מעשה קטנה כלום אף בקטנה מן הנשואין

(ד) תירוץ

(i) קבענו דחסורי מיחסרא לר' מאיר ובהני מילים דמוסיפין לר' מאיר כבר מבואר דמדובר בקטנה מן הנשואין

(8) מהרש"א ד"ה קטנה

(א) קשיא

(i) אף לר' יוסי נימא חסורי מיחסרא כדלהלן ובהני מילים דחסרים קתני במשנה דההיא סברא של "לא יהא אלא שדה" אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה מן הנשואין אינה בת זביני ולא מציא למכור לשדה

(ii) והי לך בסוגריים מרובעים הני מילים דחסרים לר' יוסי

(1) "... וכי אינה אלא שדה"

(א) [במה דברים אמורים אשר "כי אינה אלא שדה" {והרשות בידה} בגדולה]

(ב) אבל בקטנה [אפילו מן הנשואין אינה יכולה למכור] אין מעשה קטנה כלום

(iii) שים לב

(1) דבהיא חסורי מיחסרא לר' יוסי איצטריך לן למחוק מלים "אין מעשה קטנה כלום"

(ב) תירוץ

(i) במושג של חסורי מיחסרא

(1) יכולים להוסיף על מה דקאמר תנא

(2) ולא יכולין למחוק ולגרע מדברי התנא

(ii) ואכן תמצא

(1) אשר בהך "חסורי מיחסרא" לר' מאיר מוסיפין על דבריו ולא מוחקין כלום

(2) משא"כ לר' יוסי קבענו דאיצטריך למחוק מדבריו "אין מעשה קטנה כלום"

(9) המשך מהרש"א ד"ה קטנה

(א) הקדמה א'

(i) קבענו למסקנא דגמרא אשר סיפא דמשנה אתיא לר' מאיר

(ב) הקדמה ב'

(i) משנה דף ע.

(1) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין

(ii) גמרא שם

(1) היינו דוקא בדליכא אפוטרופוס

(2) אבל בדאיכא אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר

(3) משום דבמשנתנו גבי שלישי קתני דאין מעשה קטנה כלום

(iii) קשיא

(1) דלמא שאני דין אפוטרופוס מדין שלישי

(iv) תירוץ

(1) אלו שאני דין אפוטרופוס מדין שלישי

(א) הוה לה לסיפא למיתני "אבל בקטנה יעשה השליש מה שהושלש"

(ב) ולא למיתני בסתם דאין מעשה קטנה כלום

(ג) הקדמה ג'

(i) קבענו

(1) דהיינו טעמא דליכא למימר אשר סיפא כר' יוסי אזלא

(א) ודברישא קאמר אשר הרשות בידה בגדולה מן האירוסין מחמת "לא יהא אלא שדה"

(ב) ובסיפא מפרש דהיא סברא אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה מן

הנשואין אינה בת זביני ולא מציא למכור לשדה

(2) משום

(א) דאם כן הוה לה לסיפא דמשנה לאשמועינן ככה בהדיא ולא לאשמועינן בסתמא אשר אין מעשה קטנה כלום

(ד) קשיא

(i) אף לר' יוסי נימא

(1) דהיינו טעמא דאיצטרכי למשנה למיסתם ולמיתני דאין מעשה קטנה כלום

(2) כדי למילף אשר דין אפוטרופוס כדין שלישי

(10) המשך דגמרא

(א) שאלה

(i) מאי טעמא דר' מאיר דס"ל במשנה דיעשה השלישי מה שהושלש

(ii) ולא איכפת לי' סברא דר' יוסי אשר "לא יהא אלא שדה"

(ב) תשובה

(i) ר' מאיר אית לי' דמצוה לקיים דברי המת גוברת על סברא של "לא יהא אלא שדה"

(11) תוספות

(א) קשיא

(i) מובן

(1) דר' יוסי דסומך על "לא יהא אלא שדה"

(2) לית לי' דמצוה לקיים דברי המת

(ii) ותיקשי

(1) מאחר דלית לי' מצוה לקיים דברי המת

(2) למה הוצרך לסברא של "לא יהא אלא שדה"

(12) מהרש"א ד"ה הא מני

(א) קשיא

(i) ליתרצי תוספות

(1) דדיקא מכח סברא של "לא יהא אלא שדה" ממי ר' יוסי לחלק

(א) בין גדולה דלדידה שייך סברא זו

(ב) לקטנה דלדידה לא שייך סברא זו

(ב) תירוץ

(i) לר' יוסי מובן דמייתי סברא במשנה לנמק שיטתו באופן גדולה מן האירוסין דבאותו אופן פליג אר' מאיר

(ii) אבל אין לר' יוסי למייתי סברא לנמק שיטתו בקטנה אשר בקטנה לא פליג ר' מאיר וקא מודה ר' מאיר דיעשה השלישי מה שהושלש

רש"י ד"ה אם מתו בלא בנים

לשון מהרש"א

בפרש"י בד"ה אם מתו בלא בנים עכ"ל ועיין ביאור בזה בדברי ב"י ח"מ סי' רנ"ג

דף ע.

תוספת ד"ה אבל

לשון מהרש"א

[דף ע עמוד א] תוס' בד"ה אבל יש שם כו' דלענין מתנה אין סברא לחלק בין כו' עכ"ל צ"ל דהא דאומרת נאמן בעלי עלי לא מקרי מתנה אלא שהיא תאמין לו שיקנה לה שדה באלו המעות והוה כעין מכר דאל"כ אמאי קתני דאין מעשה קטנה כלום אפילו במקום אפטרופוס כדמסיק ודו"ק:

(1) משנה

(א) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים

(2) גמרא

(א) שים לב

(i) דהיינו דוקא בדלית להן אפטרופוס

(ii) אבל בדאיכא אפטרופוס אין מעשה פעוטות כלום אפילו במטלטלים

(ב) והא ראי'

(i) דבמשנה דידן קתני אין מעשה קטנה כלום לגבי שלישי

(ii) ואפטרופוס דומה במקצת לשלישי

(3) תוספות

(א) הגם דאין מקחן מקח וממכרן בדאיכא אפטרופוס

(ב) מכל מקום מתנתן מתנה אף בדאיכא אפטרופוס

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לכאורה במשנתנו "נאמן עלי בעלי" כמתנה דמיא

(ii) ואפילו הכי קא מסקי אשר אין מעשה קטנה כלום בדאיכא אפטרופוס

(ב) תירוץ

(i) מוכרח

(1) אשר נאמן עלי בעלי משמעו אשר סומכת על בעלה לקנות שדה באותן מעות

(2) ולכן אין "נאמן עלי בעלי" דומה למתנה דהוי כאלו נתנה מעות לבעל כדי לקנות שדה ממנו באותן מעות

הדרן עלך מציאת האשה